

STICHTING **hr. D.C. van Schaik**
BEHEER ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

Voorwoord door het bestuur

Beste vrienden,

U heeft er even op moeten wachten, maar hier is hij dan: Steunpilaar nummer 22.

Uw wachten wordt echter beloont want ook dit is weer een heel fraai nummer geworden. Tevens treft u in dit nummer de uitnodiging aan voor de aanstaande groevedag, schrijft u deze datum dan ook gelijk in uw agenda.

De **groevedag** vindt dit jaar plaats op **zaterdag 6 oktober 2012 bij de Theunisgroeve**. Voor de echte uitnodiging en een route beschrijving verwijs ik u graag naar verderop in dit nummer.

Ook treft u in deze Steunpilaar de acceptgiro aan voor het overmaken van uw bijdrage aan onze stichting. Zonder uw bijdragen is ons werk niet mogelijk en kunnen wij onze geliefde mergelgroeven niet beheren en behouden voor de toekomst. Wij danken u daarom alvast voor uw uiteraard weer gulle bijdragen.

Sinds de vorige steunpilaar heeft onze stichting weer een aantal wijzigingen ondergaan, ook daarvan kunt u verderop meer lezen, maar ik wil hier alvast een tipje van de sluier oplichten.

Giel Bindels is na vele jaren trouwe dienst gestopt als beheerder van de Theunisgroeve. Hij heeft ondertussen het stokje overgegeven aan Paul Magielse. Van beide heren treft u een stukje aan.

Ook binnen het Comité van Aanbeveling heeft er een wisseling van de wacht plaatsgevonden. De heer Camille Oostwegel, al lid sinds de oprichting van onze stichting, heeft besloten te stoppen als lid van ons Comité van Aanbeveling. Tevens zijn twee nieuwe leden bereid gevonden toe te treden tot het Comité van Aanbeveling, te weten de heren Jan de Jong en Jan Peumans. Beiden stellen zich verderop in dit nummer aan u voor; voor zo ver dat nog nodig is natuurlijk.

Verder kunt u in deze steunpilaar nog een aantal zeer interessante bijdragen vinden, over bijvoorbeeld vleermuizen door Ger Beckers, de vuursteenmijnen door Joep Orbons en een stukje over de recente controles bij onze groeven.

Het bestuur.

Van de redactie

Boven in de groeves is het weer leeg, onderin wordt het weer drukker...

Alle vleermuizen zijn weer vertrokken uit de stelsels (hoeveel het er afgelopen winterseizoen waren kunt u verderop in deze Steunpilaar vinden) en leven nu tot 300 km. verderop.

Iedere nacht eten ze hun eigen gewicht aan insecten en kweken zo een dikke vetlaag waarmee ze de volgende winterslaap weer aankunnen.

Maar om nu vleermuizen te zien hoeft u niet ver te reizen want ook hier in de buurt kunt u ze iedere avond zien. (Met een bat-detector zijn ze ook nog te horen...)

Tegen de schemering gaan ze op jacht en scheren dan met een enorme snelheid door de lucht. Zelfs vanaf mijn balkonnetje kan ik ze bezig zien, maar vooral op plekken waar buiten een felle lamp brand zijn ze in groten getale actief.

Ga bijvoorbeeld maar eens kijken in het stadspark waar met schijnwerpers allerlei bezienswaardigheden worden uitgelicht. Met name boven het water van de vijver zijn dan in het schijnsel grote hoeveelheden insecten te vinden en zie je dan ook talloze vleermuizen doen wat vleermuizen gewoon zijn te doen.

Maar, zoals gezegd, kijk maar eens om een uur of 10 in de tuin of desnoods gewoon op straat...

Wat veel mensen afdoen als kleine vogeltjes zijn wel degelijk onze gevleugelde insectenbestrijders.

Meer over vleermuizen in deel 2 van het verhaal van Ger Beckers elders in dit nummer.

Onderin de groeves wordt het weer drukker ; met busladingen tegelijk komen gasten van over de hele wereld en uit het hele land om onze onderaardse landschappen in de Sint Pietersberg en de groeven van Valkenburg te aanschouwen of, zoals A. Neugebauer aus Koblenz het uitdrukte middels een opschrift (19e eeuw in Zonneberg) "[hij] bewonderde Gods almacht in de hollen van dees berg."

Grote groepen gaan kijken naar wat honderdduizenden vóór hen ook al bekeken hebben. Gidsen bepalen de route, speciaal ten behoeve van het toerisme aangebrachte tekeningen bepalen het landschap... "Music for the millions..."

U, als Vriend van de Stichting Ir. D.C van Schaik, heeft binnenkort echter nog een andere mogelijkheid. Weg van alle toeristische drukte kunt u, wanneer u als "erkend bergloper" geregistreerd staat, groeves gaan bezoeken die al honderden jaren min of meer

onaangetast in onze streken geduldig de drukte van het dagelijkse leven aan zich voorbij laten trekken en in hun binnenste de rust en de sfeer van eeuwen geleden koesteren.

Wandelend door dit landschap waar het enige licht, het enige geluid en de enige geur die is die u zelf meebrengt kunt u in verschillende gemoedstoestanden geraken. Het besef van het vele noeste werk dat hier verzet is, ieder spoor op de muur staat voor een stoot met een zware beitel, een slag met een houweel of een beweging van een zaag, kan een verpletterende indruk maken en tot ontzag stemmen. Maar even zo goed kunnen de rust en de stilte tot contemplatie aanzetten. Hoe dan ook, het zal altijd een ontspannende, indrukwekkende, louterende maar bovenal een inspirerende positieve ervaring zijn.

In ieder nummer van de Steunpilaar vindt u een lijst van de groeves en hun beheerders. Wanneer binnenkort de vergunningen geregeld zijn volstaat een telefoontje om een afspraak met een van de beheerders te maken voor een bezoekje aan "zijn" groeve.

Dit is ook mogelijk met (zeer beperkte) gezelschappjes en u zult de beheerder te allen tijde bereid vinden om u desgewenst op alle bijzonderheden van de groeve opmerkzaam te maken met een enthousiasme dat u weer doet beseffen welk een goede zaak u als Vriend van de Stichting steunt :

Het behoud van deze unieke ondergrondse wereld voor de generaties die na ons komen !

Opheffing KBC rekeningnummer

Beste lezer,

Graag maken wij u erop attent dat ons rekeninghouder bij de Belgische KBC komt te vervallen. Het internationaal betalingsverkeer is met de invoering van IBAN zodanig versimpeld dat het aanhouden van een buitenlandse rekening niet langer zinvol is.

De gegevens die u nodig heeft om vanuit het buitenland uw betaling aan onze stichting te kunnen doen zijn:

Het internationaal rekeningnummer (IBAN):
NL03 SNSB 0929 8120 34,
en de BIC-code van de SNS: SNSBNL2A

Vrienden, sponsors en donateurs met een Nederlandse rekening kunnen vooralsnog gewoon de "oude" gegevens blijven gebruiken.

Namens het bestuur,

Jim Janssen
Penningmeester

Uitnodiging Groevedag 2012

Op zaterdag 6 oktober 2012 houden we onze jaarlijkse Groevedag voor de "Vrienden", vrijwilligers en sponsors, van de stichting Ir. D.C. van Schaik. De groevedag vindt dit jaar plaats bij de Theunisgroeve aan de Susserweg in Maastricht.

Volgens traditie zult u opgevangen worden bij de groeve met koffie/thee en vlaai. Daarna zal er een rondleiding volgen door de groeve en is er tijd om ontspannen bij te praten met andere "Vrienden", vrijwilligers, bestuursleden en sponsors.

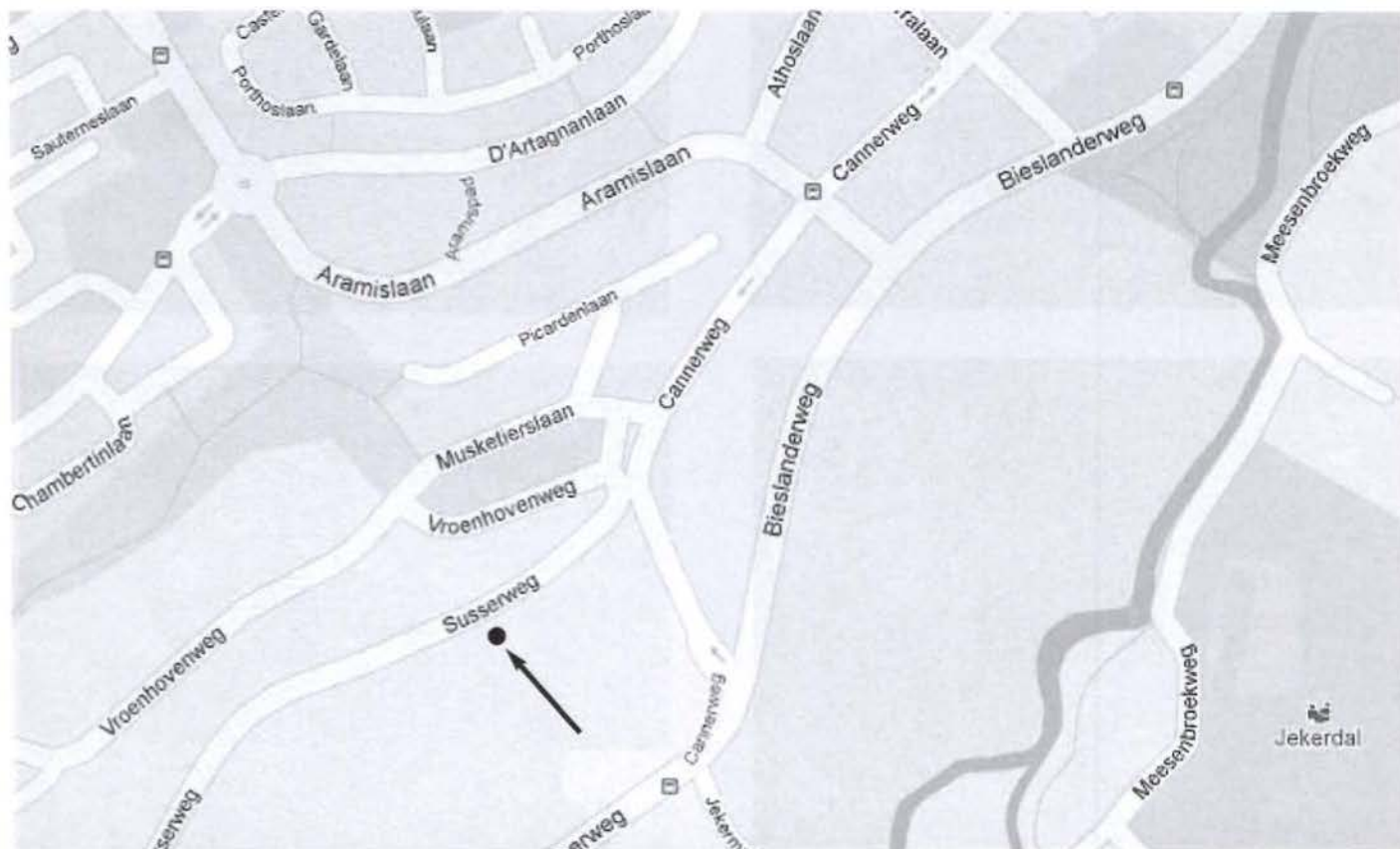
Het programma ziet er als volgt uit:

14.30 – 15.00 uur: Ontvangst bij de ingang van de Theunisgroeve

15.00 – 17.00 uur: Rondleiding.

17.00 uur: Einde groevedag 2012.

Parkeren is niet mogelijk bij de Theunisgroeve zelf. Wij vragen u indien u per auto komt deze te parkeren op de daarvoor bestemde plekken in de wijk Biesland. Vanaf café Saint Servais is het slechts een kort stukje lopen tot aan de ingang van de groeve. Fietsen kunt u bij de ingang stallen.

De Groevedag 2011

Op 17 september 2011 hield de Stichting Ir. D.C. van Schaik haar jaarlijkse groevedag voor de "Vrienden", vrijwilligers en sponsoren. Deze dag vond plaats in de Nieuwe groeve in Cadier en Keer bij Huize St. Jozef.

De deelnemers werden ontvangen in de "goede kamer", compleet met plafondverlichting en beklede banken langs de wanden! Hier werd genoten van koffie en vlaai en werden de deelnemers welkom geheten door onze voorzitter, Wilfred, die de hoop uitsprak dat iedereen een leuke en bovenal leerzame middag mocht beleven.

Als lid, dat nog niet zolang geleden tot de stichting is toegetreden, maar altijd graag ondergronds is gegaan, mag ik constateren dat, wat mij en mijn echtgenote betreft, de hoop die onze voorzitter uitsprak, ten volle bewaarheid is geworden. De koffie en de vlaai is natuurlijk leuk, lekker en vooral gezellig, maar de trektocht door het verleden in zo'n groeve is toch iets aparts en blijft voor mij ieder keer weer iets

spannends, zeker als dat, zoals dat op deze groevedag, een groeve betreft, waar ik tot voor deze groevedag van het bestaan er van niet eens op de hoogte was.

Onze gids..... wist ons met zijn boeiende verhalen - betrekking hebbende op winning van mergelsteen, de aangebrachte wandschilderingen, de overwinterende vleermuizen, het als schuilkelder gebruik in de beide wereldoorlogen etc.- op een goede wijze te inspireren en ik vond het jammer dat al we weer zo vlug aan het einde van de rondgang waren, zo snel gaat de tijd ondergronds!

Terugkijkend, kan ik alleen maar zeggen : geweldig en als het even kan graag weer deelnemen aan een volgende groevedag!

H. Dinjens

Wijzigingen Comité van Aanbeveling.

Binnen ons Comité van Aanbeveling hebben zich enkele wijzigingen voorgedaan. De heer Camille Oostwegel, lid sinds de oprichting van onze stichting heeft besloten terug te treden als lid van ons Comité van Aanbeveling. Wij danken de heer Oostwegel van ganser harte voor zijn jarenlange inzet voor onze stichting en zullen intern ook nog op gepaste wijze afscheid van hem nemen.
We kunnen ook melden dat er twee nieuwe leden zijn

Dr Ir J G M de Jong

Ik ben als Jan Godfried Marie de Jong geboren te Geleen op 7 november 1941. De middelbare school (Bisschoppelijk College te Sittard) sloot ik af met het diploma gymnasium β. Aan de Technische Hogeschool te Eindhoven studeerde ik Scheikundige

Technologie. In 1966 behaalde ik mijn diploma Scheikundig Ir., waarna ik in 1968 aan dezelfde universiteit promoveerde tot Doctor in de Technische Wetenschappen.

In 1968 trad ik in dienst bij ENCI. In dit bedrijf heb ik diverse functies bekleed: Hoofd Productie, Directeur ENCI Maastricht, Directeur Techniek en Bedrijven ENCI Nederland en uiteindelijk Algemeen Directeur ENCI Nederland, alsmede Lid van de Raad van Bestuur ENCI NV. Afgravingen, herinrichting en derhalve ook (de Stichting) Ir D.C. van Schaik waren voor mij in die jaren geen onbekende begrippen!

Namens de CBR Groep, in latere jaren de HeidelbergCement Group had ik (als lid of voorzitter)

toegetreten tot ons Comité van Aanbeveling te weten de heren Jan de Jong, en Jan Peumans. Beiden stellen zich zelf aan u voor, maar zij zijn geen onbekenden in de groevenwereld. Wij heten hen heel hartelijk welkom en kijken uit naar een vruchtbare samenwerking.

Het bestuur.

ter) zitting in vele internationale Commissies. Nauw verbonden aan mijn huidige lidmaatschap van het Comité van Aanbeveling bij de Stichting Ir. D.C. van Schaik, was mijn vertegenwoordiging namens de HeidelbergCement Group bij de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD), een invloedrijk samenwerkingsverband van de 200 grootste bedrijven ter wereld, die zich samen inspannen voor duurzame ontwikkeling. Met name afgravingen en herinrichting van de groeves stonden hoog op de agenda bij een van de belangrijkste groepen bij de WBCSD, de CSI (Cement Sustainable Initiative). Sinds 2004 ben ik gepensioneerd. Naast enkele commissariaten ben ik sindsdien maatschappelijk actief (geweest)

Als voorzitter bij de VVV Maastricht (tot 2010)

Als bestuurslid van het Limburgs Symfonie Orkest en voorzitter van de Vrienden van het LSO (tot 2010)
Voorzitter van de Ronald McDonald Kindervallei in Houthem/Valkenburg

Bestuurslid Stichting Ontwikkelingsmaatschappij ENCI gebied.

Thans accepteer ik met genoeg en grote interesse het lidmaatschap van de Stichting Ir. D.C. van Schaik!

Jan Peumans

De doelstelling van de Stichting Ir. D.C. Van Schaik ligt mij na aan het hart. Onder de heuvels van Kanne ligt immers het verborgen dorp van de mergelgroeve, waar vandaag nog gewoon, gewerkt en geleefd wordt. In die fabuleuze ondergrondse wereld bevindt zich nog steeds een champignonkwekerij, bereidt de bakker het beslag voor zijn beroemde rijstevlaai en liggen ontelbare flessen Grottenbier te rijpen.

Kanne is een deelgemeente van Riemst, waar ik als schepen bevoegd ben voor Toerisme, Erfgoed en Archeologie. Het verheugt mij daarom dat de Stichting reeds vijftien jaar het groevebeheer, zoals dat in Kanne gebeurt, op andere verborgen parels in ons mooie mergelland met succes heeft kunnen toepassen. Het is met veel genoeg dat ben toegetreten tot het Comité van Aanbeveling.

Jan Peumans
Voorzitter Vlaams Parlement
Schepen in Riemst

Chiroptera handvleugeligen Veldwaarnemingen deel II

Wintertellingen gehouden in Nederland en België beginnen medio december en worden afgesloten rond de laatste dagen van februari. Dit houdt niet in dat dan alle vleermuizen uit hun winterkwartier wakker zijn en naar buiten gaan.

Zo is bijvoorbeeld de ingekorven vleermuis de soort die onderaardse kalksteengroeven als laatste verlaat zeker een blijvertje. Gedurende de maand oktober (2011) treft men de ingekorven vleermuis al in kleine aantallen aan binnen in het winterverblijf, deze migreren nog om vervolgens tot begin mei (2012) naar buiten te gaan. In veel gevallen betreft het mannetjes van deze soort, die het zolang vol houden. Interessant is dat deze soort erg honkvast is.

In het grijze verleden werd aangenomen dat vleermuizen de gehele winter op een vaste plaats overwinterden doch door jaren van onderzoek is vast komen te staan dat diverse soorten het winterverblijf binnenkomen om vervolgens zich te verspreiden. Vervolgens is het fascinerend om waar te nemen dat het migreren binnen het verblijf onafhankelijk plaatsvindt. De myotis soorten zijn erg honkvast. Zo zijn er dieren die de voorkeur geven aan tochtvrije plekken, andere exemplaren hangen graag vrij met alleen hun achterpootjes aan het plafond, ook zijn er dieren die er de voorkeur aangeven om op hun rug of buik te liggen op richels of in gaten in de wanden of verstopt achter schollen en platen. Wanneer er dan eentje met zijn achterwerk naar je toe ligt te slapen is het geen doen om het diertje op naam te brengen en noteer je een "indet" oftewel niet op naam gebracht exemplaar op je tellijst. Er zijn er die er de voorkeur aan geven om op plaatsen te gaan hangen waar zich door de temperatuurverschillen vochtdruppels kunnen vormen op hun huid. Als je dan zo een exemplaar ziet lijkt het wel omgeven met zilveren druppels. Ook is er een periode dat mannetjes vrouwtjes opsporen om zich voor te planten. Vrouwtjes krijgen van verschillende mannetjes van de zelfde soort bezoek en paren hiermee. Pas in de maanden april en mei vindt de eisprong plaats en in juni worden de meeste jonge vleermuizen geboren. Zoals u wellicht weet krijgen de meeste slechts één jong per jaar... Ziehier de noodzaak om hun een status van bescherming te bieden.

De dwergvleermuis, die in de regel voorkomt bij ingangspartijen en in de spleten van de wanden of muren, maakt zijn aanwezigheid kenbaar door geluid te produceren wat voor ons hoorbaar is en spoor je dan deze plekken af, dan verraad het beestje zich, want zijn oogjes zijn dan meestal geopend en kijken de teller aan met de vraag: laat mij nog een

poosje slapen... Zo tref je wel eens een groepje van ongeveer 40 vragende oogjes tegelijk aan; doorlopen en verder laten slapen.

Ger Beckers
Moesdaal 65
6228 HX Maastricht

Afhandeling vleermuis meldingen aan huis zal de titel zijn van deel III met beschrijvingen van de soorten en de wetenswaardigheden, met bronvermeldingen

Afbeeldingen ©
Peter Voorn

Wisseling beheerder Theunisgroeve.

Sinds vele jaren is Giel Bindels beheerder van de Theunisgroeve. Giel heeft zich altijd met hart en ziel ingezet voor 'zijn' groeve. Recentelijk heeft Giel echter aangegeven te willen stoppen als beheerder en het stokje te willen overgeven aan een nieuw beheerder.

Hoewel wij het als bestuur erg jammer vinden dat Giel stopt respecteren wij zijn besluit volledig. Giel zal ook niet helemaal uit het zicht verdwijnen, hij zal onder andere als vraagbaak beschikbaar blijven voor de nieuwe beheerder Paul Magielse.

Het bestuur wil Giel dan ook graag heel hartelijk bedanken voor zijn jarenlange inzet voor de Stichting Ir. D.C. van Schaik, en de Theunisgroeve in het bijzonder en wij willen tevens Paul veel succes en plezier toewensen als nieuwe beheerder.

Het bestuur.

Beste mensen, hierbij wil ik mij graag kort aan u voorstellen; Mijn naam is Paul Magielse, 34 jaar oud, woonachtig te Maastricht. Ik zal de beheerderstaken voor de Theunisgroeve overnemen voor nu en in de toekomst van dhr Giel Bindels.

Zolang als ik mij kan herinneren speelt de natuur boven en ondergronds een grote rol in mijn leven. Als kind was ik al geïnteresseerd in de prehistorie en fossielen, vandaar dat ik met regelmaat in de Nekami en Curfs groeve te vinden was op zoek naar fossielen.

Later verlegde ik mijn interesses naar de onderaardse gangenstelsels en overblijfselen van de oorlogsindustrie o.a. in het Geuldal.

Dankzij de door de jaren heen opgebouwde vriendschappen, ervaring en inzet, mag ik mij vanaf nu beheerder van de Theunisgroeve noemen voor de stichting Ir D.C. van Schaik.

Zodoende ga ik mijn steentje bijdragen aan het behoud en beheer van de ondergrondse cultuurschatten die ons land rijk is.

Met vriendelijke berglopersgroet,
Paul Magielse.

Theunisgroeve

De Theunisgroeve is een kleine groeve aan de zuidkant van de Susserweg ten zuidwesten van Maastricht, bestaande uit enkele gangetjes van verschillende hoogten tot een max hoogte van 4 mtr en een totale lengte van zo'n 130 mtr.

De groeve is ontstaan eind 19e eeuw en aangevangen door Dhr. G.Theunissen die aannemer was en deze mergel voor eigen gebruik nodig had.

In de Tweede Wereldoorlog deed deze groeve dienst als schuilkelder en menig maastrichtenaar overnachtte hier tijdens bange dagen.

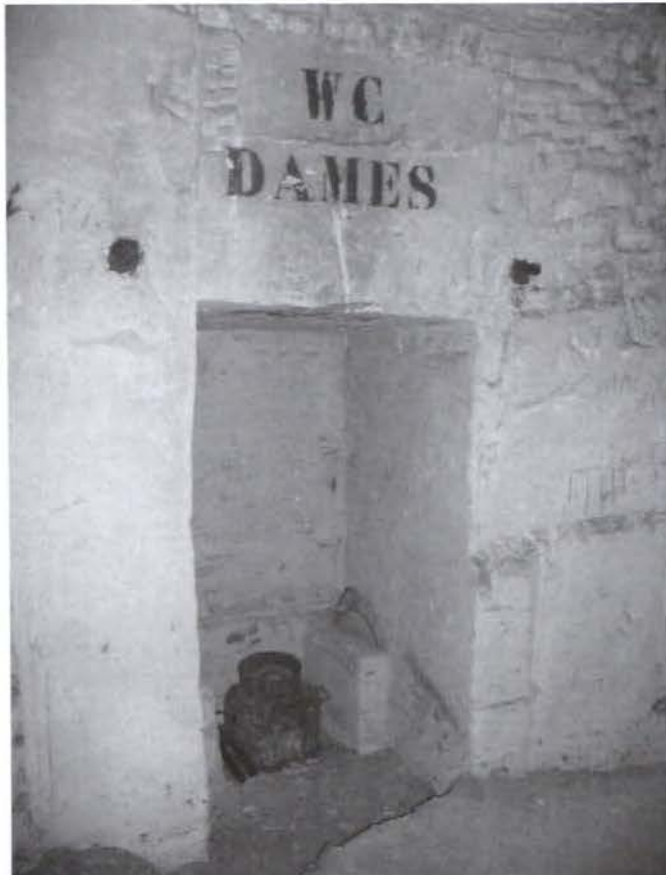
Verschillende schuilenden hebben hun namen hier in de muur gekrast,

zoals o.a. Diela en M. Brabant van de Dolmansstraat 37 te Limmel, Lieske Herben Cannerweg 189a, P.Schuffeleers Cannerweg 181, Jos Peters Susserweg 34

en Netteke Beckers Susserweg 7.

Het waren niet alleen zuiderlingen want hier staan ook namen van ene Lucas Loyens uit de Kromstraat 91 te Valkenswaard, W.Boomstra uit Pietersbierum en ene Schaaf uit Leeuwarden. Deze mensen hebben hier in 1944 geschuld.

Maar na de oorlog raakte de groeve in verval en slibde ze dicht.

Pas in 1977 is men via een gat weer naar binnen gekropen en is de groeve weer in de belangstelling gekomen.

In 1986 is er geld ingezameld en is er door ons een begin gemaakt met de heropening.

Tijdens het uitgraven werd er een sokkel en een restant van een kruis gevonden, dit bleek later het kruis te zijn dat door Dhr. Theunissen als geschenk was gegeven voor werkzaamheden aan de kerk van Wolder en zoals hij me later liet zien had hij het zo laten plaatsen, dat als je er voor stond je de kerk in de verte kon zien.

De sokkel en het kruisgedeelte werd ter restauratie uitgegeven maar het duurde toch nog een hele poos en mede dankzij de inzet van Dhr. Mart Huls is het kruis op zijn huidige plek teruggeplaatst.

Mede hierdoor kreeg het SOK later een Milieu prijs en werd er een boom geplant.

Verder kreeg de groeve een mooie afsluiting en wordt gebruikt als vleermuisreservaat.

Ook de jeugd van het IVN te Meerssen kreeg hier de gelegenheid om kennis te maken met het onderaardse en de mergel.

Dat het reservaat een succes is, blijkt uit het stijgend aantal vleermuizen dat hier overwinterd en de vele soorten die er voorkomen. Van de ene kant vind ik het jammer dat ik de groeve nu moet overdragen, maar van de andere kant moet je de volgende generatie ook een kans geven.

Giel Bindels

Vuursteenmijnen, ook ondergrondse landschappen

Vraag een toerist naar de Limburgse ondergrond en ze roepen gelijk: ‘De Sint Pietersberg’ of ‘de grotten van Valkenburg’. De toeristen kennen meestal wel een of twee van het dozijn toeristische groeven. De berglopers en de groeven onderzoekers kennen er honderden meer, van Heerlen tot achter Tongeren. En gelukkig zet de Van Schaikstichting zich in voor het behoud van deze groeven.

Maar er is meer ondergronds in ons Limburgs Mergelland. De oudste, door mensenhanden gemaakte, ondergrondse gangen zijn de vuursteenmijnen. De vuursteenmijn van Rijckholt is redelijk algemeen bekend maar ook hier is meer voorhanden dan zo op het eerste gezicht bekend is.

Om dit te begrijpen, dienen we terug te gaan naar de prehistorie. De allervroegste bewoners van deze streken waren jagers-verzamelaars die jaagden op wild en die eten en vuurstenen verzamelden van de oppervlakte. De opgeraapte vuurstenen bewerkten zij tot jachtwerktuigen en gereedschappen voor de huishouding. In de nieuwe steentijd, zo ongeveer 6000 jaar

geleden was de bevolking in deze omstreken overgegaan van jagers-verzamelaars naar nederzettingen met boeren, vee dat in de wei stond en akkers voor hun veldvruchten. Hierdoor konden de inwoners zich specialiseren in beroepen en ontstond een gemeenschap die niet zoveel anders is als onze hedendaagse samenleving.

De mensen in deze streek, de Michelbergers, ontdekten dat in de helling van het Savelsbosch kort onder het oppervlakte een hoog kwalitatieve laag vuursteen zat. Deze vuursteen is homogeen, mooie grote blokken en daarom goed te bewerken. Deze vuursteen werd in eerste instantie in ondiepe kuilen gewonnen en bewerkt tot ruwe half-fabrieksgereedschappen. Deze werden verhandeld en geruild met materialen die in deze contreien niet voorkomen zoals bijvoorbeeld zout uit de zee-gebieden. De kuilen werden steeds dieper want de goede vuursteen ligt in een mooie horizontale laag en de helling wordt steeds hoger. Op een bepaald moment zijn de prehistorische mijnwerkers schachten en zijgangetjes gaan maken.

Lange rechte gang in volle licht

De diepste schachten zijn uiteindelijk ruim 12 meter diep waarbij men eerst door een aantal meters löss moest graven, daarna door grind, dan door mergel om dan daarna pas op de goede vuursteen uit te komen. Men heeft heel veel moeite gedaan om de goede vuursteen te vinden. Na ongeveer 600 jaar stopt de mijnbouw bij Rijckholt. De reden hiervoor is nog niet bekend maar mogelijk was de goede vuursteen op of niet meer economisch te winnen.

De vuursteenmijnen werden verlaten en vergeten. Het duurde tot 1881 toen de Belgische archeoloog Marcel De Puydt van de Universiteit Luik vond dat het landschap bij Rijckholt erg leek op het landschap in Spienne bij Mons. Hier was hij betrokken bij een onderzoek naar prehistorische vuursteenmijntjes. Dit onderzoek duurt nog tot op de dag van vandaag voort. Bij een nadere inspectie van de helling bij Rijckholt ontdekte De Puydt een gebied met kuilen die hij interpreteerde als de inzak-kraters van de oude schachten. Meerdere onderzoeken volgde (De Puydt, Dubois, Ubaghs, Hamal-Nandrin en Van Giffen) waarbij het grote atelier werd ontdekt waar in de prehistorie de ruwe vuursteen bewerkt werd tot half-

fabrikaten. De paters Dominicanen van Rijckholt zijn rond 1930 ook begonnen met opgravingen in de schone grub en hebben mijngangetjes ontdekt en uitgegraven.

De Nederlandse archeologen hadden pas vanaf 1964 echte belangstelling toen professor Waterbolk van de universiteit van Groningen een eerste grootschalig onderzoek ging doen naar de prehistorische vuursteenmijnen van Rijckholt. Hij onderzocht de mijngangen maar ook de hele omgeving. Hij moest echter bekennen dat hij niet de kennis had om ondergronds in de mijngangen archeologische opgravingen te doen. Hulp kwam van de leden van de Nederlandse Geologische Vereniging, afdeling Limburg die ook belangstelling hadden voor archeologie, verzameld rondom de gebroeders Felder. Maar wat nog veel belangrijker was, vele waren in hun werkzame leven zelf moderne mijnwerkers uit de steenkolenmijnbouw. Deze ondergrondse specialisten uit de moderne mijnen boden hun hulp aan in het opgraven van de prehistorische mijnen. In België en Engeland was al ervaring met het opgraven van prehistorische vuursteenmijnen, waarbij men de schachten leeghaalde om daarna de gangetjes te kun-

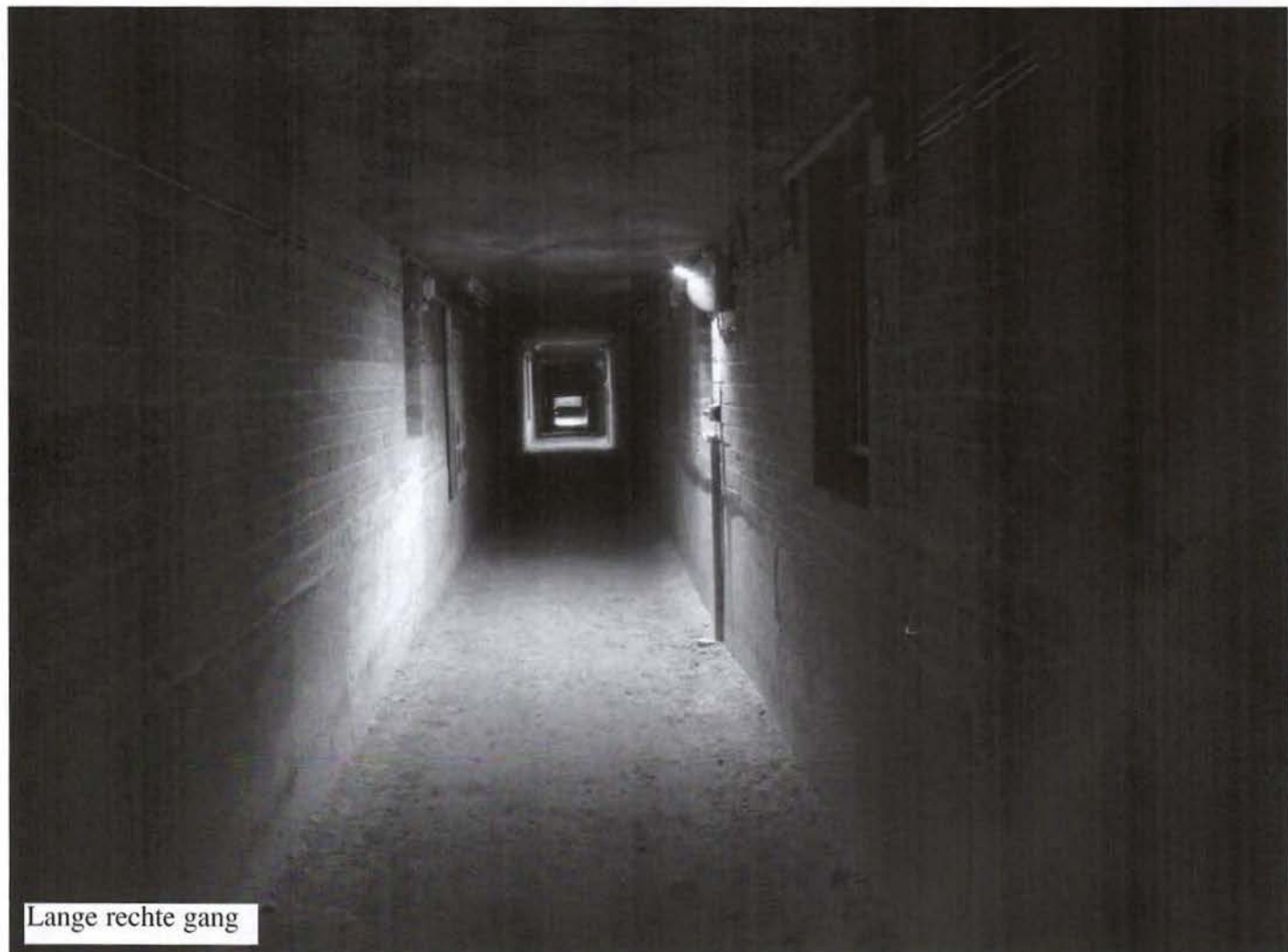
Prehistorische gang

nen onderzoeken. Dit is echter bijzonder arbeidsintensief. Het idee is opgevat om vanaf de helling een gang te drijven op het niveau van de mijngangetjes zodat deze prehistorische mijngangen direct onderzocht konden worden. Zo is het ook uitgevoerd waarbij een kaarsrechte gang van 130 meter lengte is gegraven en aan beide kanten zijn daarna ongeveer 10 meter prehistorische gangen vrij gelegd. Deze opgraving heeft van 1964 tot 1972 geduurd. Iedere vrijdagavond verzamelde zich een enthousiaste groep opgravers om tot zaterdag ochtend hard te werken ondergronds, de hele nacht door. Met mijnmateriaal van de kolenmijnen, gedoneerde lopende banden en een opgelapte oude tractor als aandrijving, is het werk geklaard.

Na het einde van de opgraving in 1972 is de gang gestabiliseerd en is nu voor bezoekers toegankelijk. In de zomermaanden wordt iedere woensdagavond een rondleiding gegeven, te reserveren via het VVV-Zuid-Limburg. Via Staatsbosbeheer zijn voor groepen speciale rondleidingen of bezoeken te regelen, veelal samen met een boswandeling om zo natuur en geschiedenis te koppelen. Er is in samenwerking met het Limburg Museum uit Venlo zelfs een educatief lespakket opgezet met een bezoek aan de mijn waar-

in een klank en lichtspel aangelegd is op basis van een verhaal dat geschreven is door de kinderboekenschrijver Jacques Vriens. Dit wordt vooral door lagere scholen bezocht onder begeleiding van een groep gidsen.

Maar Rijckholt is niet de enige vuursteenmijn in ons mergelland. In Valkenburg aan de Plenkertstraat is in 1992 ook een vuursteenmijn ontdekt en deels opgegraven. Deze mijn is heel mooi zichtbaar gemaakt vanaf de openbare weg, zo kan iedereen hiervan genieten. Ondertussen blijkt dat op nog meer plaatsen in de dalwanden van de Limburgse heuvels en het aangrenzende grensgebied vuursteen ontgonnen is. Veel van deze sporen zijn moeilijk herkenbaar en waarschijnlijk zijn ze niet zo grootschalig geweest als de ontginning in Rijckholt. In Rijckholt ondertussen is de Rijksdienst Cultureel Erfgoed met een groot langjarig onderzoek bezig om het ruime gebied rondom de vuursteenmijn te onderzoeken om een aantal gerichte vragen te beantwoorden. Zo is nog altijd niet bekend waar de mijnwerkers uit de prehistorie gewoond hebben. Ook hoopt met meer informatie te verzamelen over andere mijnbouwactiviteiten in het gebied van Rijckholt, want de grens van de mijn-

Lange rechte gang

schachten is nog niet helemaal helder. Dit onderzoek is nu in de afrondende fase en heeft al veel verrassende vondsten opgeleverd zoals de Neanderthaler vuursteen artefact vorig jaar.

Zonder overdrijving mag gesteld worden dat de vuursteenmijnbouw in Zuid Limburg de eerste Nederlandse industrie was. Een mijnbouwcomplex zoals in Rijckholt kan alleen gefunctioneerd hebben als er een sociale structuur omheen bestaan heeft, als de handel en economie goed georganiseerd waren en als er technische specialisten en faciliteiten waren. Dit zijn allemaal parameters die typisch zijn voor een industriële omgeving zoals we dat later bij de mergelgroeven ook aantreffen maar die ook vandaag de dag nog altijd gelden voor de moderne industrie. Zeer terecht is deze prehistorische vuursteenmijn dus het oudste industriële monument van Nederland.

Zie de volgende websites voor meer informatie:

<http://www.vuursteenmijn.nl/> Voor meer informatie over het educatieve project bij de Rijckholt vuursteenmijn <http://www.vuursteenmijnen.nl/> voor meer informatie over vuursteenmijnen in Zuid Limburg in het algemeen.

<http://www.staatsbosbeheer.nl/locaties/zuid-limburg/vuursteenmijn.aspx> voor informatie van Staatsbosbeheer over de vuursteenmijn.

<http://www.vvvzuidlimburg.nl/beleefzuidlimburg/rondleidingen/rondleiding.aspx?id=138> voor het boeken van een excursie.

Joep Orbons

Monumentje met vuursteenbewerker

Controles groeven.

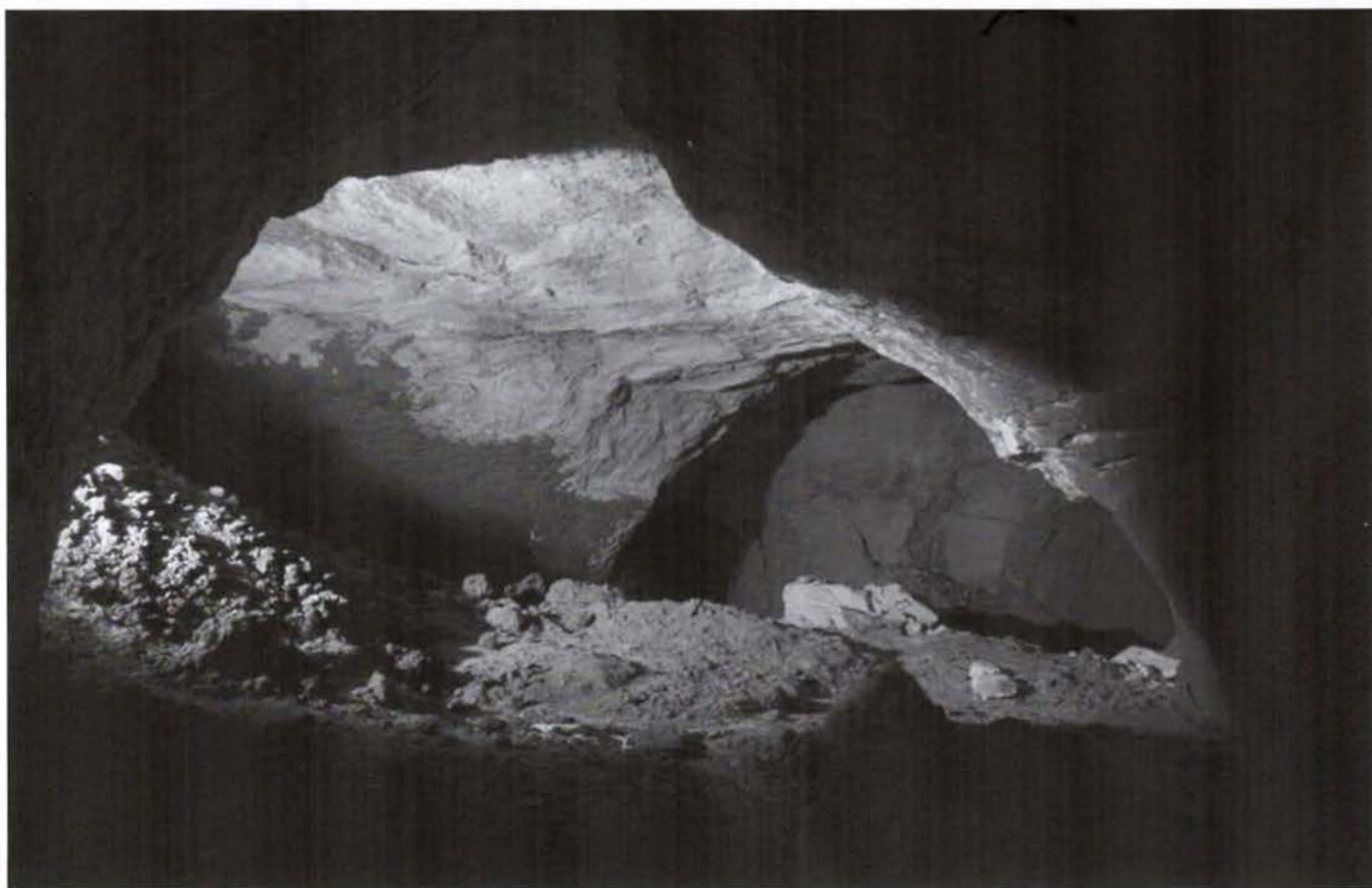
In december 2011 hebben we met subsidiegeld dat beschikbaar was gesteld door de Steunstichting van de Zoogdiervereniging (VZZ) zeven van onze groeven kunnen laten controleren op hun veiligheid. Helaas zijn twee groeven op dit moment afgekeurd voor extensief gebruik, maar er zijn er ook vijf goedgekeurd. Deze groeven kunnen we nu gaan gebruiken, niet alleen voor het doen van vleermuistellingen, maar ook voor ander onderzoek en berglopen. De vergunningen daartoe zullen op korte termijn aangevraagd worden.

De groeven die goedgekeurd zijn betreffen de Theunisgroeve; de Apostelgroeve, de Roothergroeve, de Heiberggroeve en de Gewandgroeve.

Afgekeurd zijn op dit moment de Scharnderberggroeve en de Scheuldergroeve.

Dat ze nu afgekeurd zijn wil zeker niet zeggen dat deze groeven nooit meer bezocht zullen kunnen worden. Het betekent enkel dat op dit moment de groeven niet veilig te maken zijn middels een extensieve keuring. Mochten we de middelen er voor hebben en de zwakke plekken in de groeven kunnen aanpakken dat zal zeker een deel van beide groeven zodanig beveiligd kunnen worden dat bezoek er weer mogelijk is.

Het bestuur.

Vrienden van de Van Schaïkstichting

De onderstaande lijst bevat de namen van de Vrienden van de stichting Ir. D.C. van Schaïk die aangegeven hebben geen bezwaar te hebben openbaar genoemd te worden als donateur van de stichting. Vanaf € 25 per jaar kunt u ook donateur van de stichting worden. U krijgt jaarlijks een uitnodiging voor de Groevedag waar u het werk van de stichting kunt aanschouwen.

Daarnaast wordt u twee maal per jaar door middel van de nieuwsbrief "Steunpilaar" op de hoogte gehouden van het wel en wee van de stichting. Een briefje naar ons secretariaat op Postbus 2235, 6201 HA Maastricht volstaat. U kunt ook rechtstreeks op ons rekeningnummer storten: SNS-Bank Maastricht 92.98.12.034 of KBC Bank (B) 745-0030689-09. Wij danken iedereen die met zijn of haar financiële bijdrage de Stichting ir. D.C. van Schaïk steunt in haar activiteiten.

Dhr. K. Amendt, HEERLEN.
ArcheoPro, dhr J. Orbons, MAASTRICHT
Dhr. A.A.H. Barten, GELLIK. België
Stichting Jezuitenbergh, Dhr. dr. ir. E.P.M. Rousseau, MAASTRICHT
Dhr. H.J.M. Beaumont, MAASTRICHT.
Dhr. R.P. Beaumont, MAASTRICHT.
Dhr. J.J. Beckers, EIJSDEN.
Dhr. P.G.H. Beckers, MAASTRICHT.
Dhr. drs. G.J. Beijer, MAASTRICHT
Dhr. J.W. Bootz, MAASTRICHT
Dhr. J.L.P. Bovy, MAASTRICHT.
Dhr. P.J. Brand, ECKELRADE.
Mvr. TH.G.M. Colen-Beijer, MOERGESTEL.
Bouwbedrijf Coppes BV., Dhr. H.N. Degens, VALKENBURG AAN DE GEUL.
Rederij Stiphout MAASTRICHT.
Cafe d'n auwen toewen, directie, CADIER EN KEER
DeJo Auto's, directie, CADIER EN KEER.
Dhr. H.J. Dinjens, EIJSDEN
Caves Cadier, Dhr. R. Dreessen, CADIER EN KEER.
Dhr. A.A.T.M. Eliens, LEENDE.
Mvr. M.E.TH. Estourgie-Beijer, LANAKEN. België
Dhr. P.H.J. Franssen, GULPEN.
Dhr. H.H.N. Geurts, VALKENBURG AAN DE GEUL.
Mvr. J. de Goede, MAASTRICHT.
Dhr. X.A.L. Goossens, HULSBERG.
Dhr. J.H. Gorissen, MAASTRICHT.
Dhr. mr. E. de Grood, 'S GRAVENVOEREN. België
Dhr. P. Groot, BREDA
Dhr. A.H.G.L. Hameleers, MAASTRICHT.
Dhr. M. Hoogerwerf, LANDGRAAF.
Dhr. ing. P.H.H. Houben, MAASTRICHT.
Dhr. H.S. Hovens, MAASTRICHT.
Pandrim Heerlen B.V., Dhr. Mr. P.CH.M. Huijsmans, CLERMONT. België
Dhr. J. Janssen, MAASTRICHT
Dhr. S.S. Jerzykowski-Bruinsma, BERG EN TERBLIJT.
Dhr. H.G.A. Koene, MAASTRICHT.
Dhr. P.M.B.L. Koene, MAASTRICHT.
Dhr. E.H.J.R. Lamkin, MAASTRICHT
Mvr. L.M.J. Lamkin- Colson, MAASTRICHT.
Dhr. G.H.V. van Lijf, MAASTRICHT.
Dhr. J.M.G. Maes, MAASTRICHT.

ENCI Maastricht BV., Dhr. P. Mergelsberg, MAASTRICHT.
Dhr. S.E. Minis, MAASTRICHT.
Dhr. P.A.D. Musters, CADIER EN KEER.
Dhr. PP Muyres, MAASTRICHT.
Gilde van de Berregmennekes, Dhr. W.E.M.G. Nelissen, MAASTRICHT.
Dhr. J. Notermans MAASTRICHT.
Chateau Sint Gerlach Hotel, Dhr. C. Oostwegel, VALKENBURG AAN DE GEUL.
Apotheek Ten Horn, Dhr. J.L. Oostwegel, MAASTRICHT.
Dhr. H. Oppenhuis de Jong, HAARLEM.
Dhr. P.M. Orbons, GRONSVELD.
Dhr. J. Peumans, RIEMST. België
Dhr. G.F.F.M. Pieters, MILSBEEK.
Dhr. J. Popma, DELFT.
Dhr. C.A.T. Pulles, MAASTRICHT.
Mvr. JM Ramakers-Lahou, CADIER EN KEER.
Dhr. P. Reintjens, EINIGHAUSEN.
Dhr. P Reintjens-Schreinemacher, CADIER EN KEER.
ASP Adventure B.V., Dhr. R. Remeiers, V ALKENBURG A/D GEUL.
Dhr. P. Rodenburg, MAASTRICHT.
RO Groep, Dhr. ir. F.A.A.M. Roosen, MAASTRICHT.
Dhr. dr. ir. E.P.M. Rousseau, MAASTRICHT.
Dhr. M. Rohs, MAASTRICHT
ESP Erik Sauter Partenaire b.v., Dhr. E.J.P.M. Sauter, NEERHAREN. België
Dhr. L. Schoenmakers, MAASTRICHT.
Mvr D.H.H.E. Schoenmakers, LANDGRAAF
Dhr. drs. J. Silvertant, MAASTRICHT
Dhr. B.G.J.J. Snelder, MAASTRICHT.
Metaal Atelier G. Spronck, Dhr. G Spronck, CADIER EN KEER.
Dhr. L.S.J.M. Spronck, MAASTRICHT.
Buitengoed Slavante, Dhr. C.B.C.A. van Stiphout, MAASTRICHT.
Dhr. A.P.R. van der Stroom, MAASTRICHT.
Dhr. drs. H.W. de Swart, LEIDEN.
Dhr. I. Thys, RIEMST. België
Dhr. dr. A.M. Voute, SOEST.
VVV Maastricht, dhr. M. Knols. MAASTRICHT
Dhr. drs. A.P. Witlox, MAASTRICHT

Medewerkers betrokken bij de stichting.

Bestuur:

- Wilfred Schoenmakers, voorzitter.
- Moses Rathbun, secretaris
- Jim Janssen, penningmeester

Comité van aanbeveling:

- G. Beijer, voorzitter.
- G. van Lijf.
- O. Wolfs.
- J. de Jong.
- J. Peumans.

Groevenbeheerders:

- Apostelgroeve, Ton Breuls.
- Fallenberggroeve, Pim Houben.
- Gewandgroeve en Heiberggroeve, Hub Geurts.
- Heerderberggroeve, Jan Laumen.
- Keldertjes Slavante, Wil Ramaekers.
- De Keel, Luck Walschot.
- Nieuwe Groeve achter Huize St. Joseph, Han Bochman en Stefan Jerzykowski.
- Roothergroeve, John Hageman.
- Scharnderberggroeve, John Knubben.
- Scheulderberg, Marco Sliker.
- Schuilkelder Eys, Ger Wishaupt.
- Theunisgroeve, Paul Magielsens.

Groevewacht:

- Wim Kneepkens.

Medewerkers:

- Wil en Carla Ramaekers.

Technische commissie:

- Olav Hensing, coördinator.
- Han Bochman.
- Norbert Hensing.
- Cham Peters.
- Jo Pantekoek.
- Philippe Meijers.
- Marco Sliker.
- John Vincken.
- Han Becker

Redactie Steunpilaar:

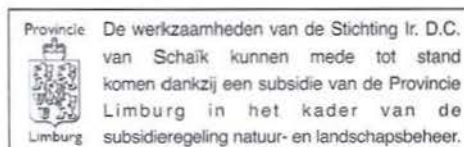
- Paul Jonas

Adviseurs:

- Ed de Grood, juridische zaken.
- Roland Bekendam, mijnbouwtechnische zaken.

Referentieraad:

- K. Huntjens.
- D. de Graaf.
- R. Brandt.
- S. Van der Leeuw.
- A. Voûte.

De werkzaamheden van de Stichting Ir. D.C. van Schaik kunnen mede tot stand komen dankzij een subsidie van de Provincie Limburg in het kader van de subsidieregeling natuur- en landschapsbeheer.

Colofon

Redactie: Paul Jonas
Lay-out: Rob Heckers
Druk: StegraPrint, Maastricht
Redactieadres: Stichting Ir. D.C. van Schaik
Postbus 2235
6201 HA Maastricht
e-mail: info@vanschaikstichting.nl
Web-site: www.vanschaikstichting.nl
Bankrekening: SNS Bank Maastricht 92.98.12.034
KBC Bank Vroenhoven: 745-0030689-09
Kamer van Koophandel
voor Zuid Limburg: 14056739

De Steunpilaar van de Van Schaikstichting verschijnt twee maal per jaar, in het voorjaar en het najaar. Oude exemplaren van de Steunpilaar kunnen bij de stichting nabesteld worden, zolang de voorraad strekt. Zie de web-site voor details. De Van Schaikstichting is een onderdeel van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en werkt nauw samen met de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven.